

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 14

15. november 1969

Fredningsplanudval-
genes virksomhed
efter den nye
naturfredningslov

Naturfredning eller
kulturfredning?

Jordbrände i op-
dyrkede moseområder

I få ord

90. årg.

- et tilbud om uddannelse til medarbejdere i landbrug og på maskinstationer

Fra begyndelsen af november 1969 til udgangen af marts 1970 vil der af *Brancheudvalget for uddannelse af landbrugsarbejdere* blive gennemført kortvarige kurser, der — foruden at omfatte de allerede i de to foregående undervisningssæsoner med succes gennemførte *landbrugsmaskinkurser* — også vil omfatte *nye kurser* for visse grene af de i en landbrugsbedrift forekommende arbejdsprocesser. — Alt i alt kan i år tilbydes kursus vedrørende:

Vedligeholdelse af landbrugsmaskiner og transportredskaber (varighed 2 uger).

Jordbearbejdningsredskaber og såmaskiner (varighed 1 uge).

Mejetærskere, halmpressere og skårlæggere (varighed 2 uger).

Gødningsmidler og gødningsudbringning (varighed 1 uge).

Plantebeskyttelsesmidler og sprøjtning (varighed 2 uger).

Svinehold (varighed 2 uger).

Kvæghold (varighed 1 uge).

Kurserne gennemføres på følgende specialarbejderskoler landet over:

Specialarbejderskolen i Aalborg
Kristinevej 2, 9000 Aalborg. Tlf. (08) 12 46 77.

Specialarbejdernes centralskole for Thisted amt
Industrivej, 7700 Thisted.
Tlf. (079) 1 Thisted 2787 og 2788.

Hvidemølleskolen i Randers
Gudenåvej, 8900 Randers. Tlf. (06) 42 08 96.

Specialarbejderskolen i Herning
Lillelundvej 25, 7400 Herning. Tlf. (07) 12 52 33.

Specialarbejderskolen i Trekantområdet
Fabriksvej 22, 6000 Kolding. Tlf. (055) 2 62 70.

Specialarbejderskolen »Sønderjylland«
Kallemosen 20, 6200 Åbenrå. Tlf. (046) 2 47 80.

Den Fynske Specialarbejderskole
Petersmindevej 50, 5000 Odense.
Tlf. (09) 13 66 70.

Arbejdsteknisk skole i Frederiksborg amt
Arbejdsformidlingskontoret,
Trækbanen 8, 3000 Helsingør. Tlf. (03) 21 12 59.

Arbejdsteknisk skole
Volden 4 C, 4200 Slagelse. Tlf. (03) 52 48 25.

Specialarbejderskolen for Maribo Amt
C. E. Christiansensvej 12, 4930 Maribo.
Tlf. (03) 88 02 55.

De fire førstnævnte kurser gennemføres på *samtlig*e disse skoler med *undtagelse* af skolerne i Åbenrå og Helsingør, kurset vedr. *plantebeskyttelsesmidler og sprøjtning* gennemføres kun på *Den Fynske Specialarbejderskole i Odense*, og kurserne vedr. *svinehold og kvæghold* kun som følger:

Svinehold

af *Arbejdsteknisk skole i Frederiksborg amt, Helsingør* (i samarbejde med *Lyngby Landbrugsskole, Hillerød*), og af *Specialarbejderskolen »Sønderjylland«, Åbenrå* (i samarbejde med *Gråsten Landbrugsskole, Gråsten*).

Kvæghold

af *Den Fynske Specialarbejderskole, Odense* (i samarbejde med *Korinth Landbrugsskole, Korinth*), og af *Specialarbejderskolen »Sønderjylland«, Åbenrå* (i samarbejde med *Gråsten Landbrugsskole, Gråsten*).

(Fortsættes næste side)

Undervisningen er *gratis* og står åben for alle voksne medarbejdere i landbrug og på maskinstationer.

Der udbetales erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, beregnet for den enkelte deltager under hensyntagen til beskæftigelses- og forsørgerforhold m. v., men kan dog højst andrage 90 pct. af den normale løn.

Skolerne kan i særlige tilfælde yde deltagerne kost og logi, såfremt afstanden mellem hjem og skole er så stor, at daglig transport ikke er muligt. Opholdet er da frit for forsørgere; ikke-forsørgere betaler kr. 5,- pr. døgn.

Yderligere oplysninger om såvel kursernes indhold som tidspunkterne for disses afholdelse på hver enkelt skole samt om optagelsesbetingelser og vilkår i øvrigt under uddannelsen bedes rettet direkte til skolerne, hvorfra også såvel vor som skolernes egne brochurer med udførligere omtale af undervisningen kan rekvireres.

Etableringen af en uddannelse i henhold til uddannelsesloven, således som ovennævnte kurser er et udtryk for, er et tilbud til landbrugserhvervet, som udvalget stærkt må opfordre til, at der — med velvillig medvirken fra alle sider — gøres størst mulig brug af, og må derfor da også opfordre alle, der kunne tænke sig at søge ind på et eller flere af de pågældende kurser i denne sæson: *Gør alvor af det nu og ret Deres forespørgsel derom til den eller de skoler, som det er bekvæmest for Dem at søge kursusoptagelse hos.*

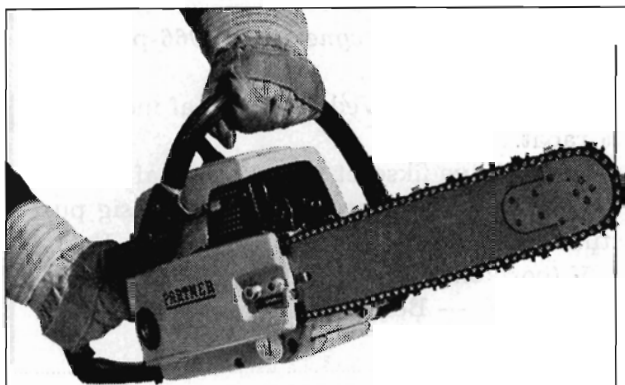
**BRANCHEUDVALGET
FOR UDDANNELSE AF LANDBRUGS-
ARBEJDERE**

(Udvalg nedsat af:

Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger

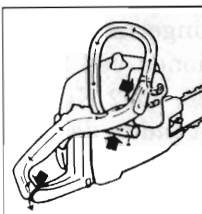
og

*Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder
Forbund).*

**Undgå
„hvide fingre“**

Foruden trepunktsophængt afvibrering har Partner R18 regulerbare, opvarmede håndtag. Derved holder man sig varm om hænderne og undgår de såkaldte »hvide fingre«.

Arets nyhed — opvarmede håndtag! Gennem 2 rør fra lyd-dæmperen ledes udstødningen gennem en regulator til forreste og bageste håndtag, hvilket bevirker, at opvarmningen kan foretages individuelt.

PARTNER R18

Forhandlere:

JYLLAND

Per Jørgensen, Kongensgade 2, Nørresundby, Tlf. (08) 17 27 33.
Smedegades Motorværksted, Ringkøbing, Tlf. (07) 32 09 92.
Randers Værktøjsmagasin, Randers, Tlf. (06) 42 17 77.
Horsens Værktøjsmagasin, Hede Nielsensvej 2, Horsens, Tlf. (05) 62 62 11.
Holger Knudsen, Farre, Tlf. (05) 73 91 11. Farre 138 (Service).
Mikkels Autoværksted, Nr. Torv 2, Vejle, Tlf. (05) 82 12 12.

Fa. Lorentz Hansen jun. Åbenrå, Tlf. (046) 2 21 38.

FYN

A/S Harald Nyborg, Odense, Tlf. (09) 12 12 49.
LOLLAND & FALSTER
Fa. R. Jessens Eftf., Nykøbing F., Tlf. (03) 85 00 11.

BORNHOLM

Scooter Centralen, Vimmelskaflet 26, Ronne, Tlf. (03) 95 21 76

SJÆLLAND

Roskilde Værktøjsmagasin, Sdr. Ringvej 24, Roskilde, Tlf. (03) 35 64 75.
Fa. L. Ulrich's Isenkramforretning, Slagelse, Tlf. (03) 52 00 01.

Vepa v/Johs. Larsen, Toksværd pr. Holme-Ølstrup, Tlf. (03) 74 72 82.

Mekaniker Palle Jespersen, Drivsåtvej, Jyderup, Tlf. (03) 47 64 01.

A. M. Bjørn's Eftf., Algade 50, Holbæk, Tlf. (03) 43 21 00.

Mekaniker Kaj Nielsen, Gadevang, Hillerød, Tlf. (03) 26 69 62.

Fa. Johs. Fog, Hovedgaden 45, Lyngby, Tlf. (01) 87 10 01.

KØBENHAVN

Forst & Jagtthuset, Gl. Kongevej 119, V. Tlf. (01) 21 30 30.

Carl I. Boeck A/S, Vejlesvinget 5, Brøndby Strand, Tlf. (01) 73 32 00.

Håndbogen „Skovteknik 69“

Omkring årsskiftet 1969-70 udgiver Dansk Skovforening med økonomisk støtte fra Carlsen-Langes Legatstiftelse en aktuel håndbog under titlen »Skovteknik 69«.

Skovteknisk Institut står sammen med en række forfattere udefra for udarbejdelsen af bogen, der er en videreførelse af de tidligere udgivne referater fra Dansk Skovforenings redskabsdemonstrationer.

Bogen, der primært henvender sig til skovejere, skovfunktionærer og skovarbejdere, vil få et omfang på over 200 sider i A 5-format.

Indholdet vil blive:

1. *Beskrivelse af aktuelle tekniske hjælpemidler med skematiske oversigter over maskindata, aktuelle præstationsdata med mere. (Dette afsnit er en videreudvikling og en ajourføring af det tilsvarende afsnit i 1966-publikationen.)*
2. *Specialafsnit (tekniske):*
 - 1) *Udrustning af landbrugstraktoren til skovkørsel.*
 - 2) *Skovtraktorens (Tree-Farmer typens) alternative anvendelse.*
 - 3) *Hydrauliske komponenter (specielt for skovbruget).*
 - 4) *Metodebeskrivelse og præsentationsangivelser for metoder vedrørende skovning og transport af løv- og nåletræ.*
 - 5) *Sommerskovning af løvtræ.*
 - 6) *Sprøjtemetoder (teknik, præstationer og økonomi).*
3. *Årsplan og arbejdsplan.*
4. *Adressefortegnelse (i lighed med fortegnelsen i 1966-publikationen). Inddeling: emnevis, alfabetisk.*

Prisen er 22,50 kr. incl. moms frit tilsendt. Ved bestilling af mere end 5 eksemplarer ydes 10 % rabat.

Bestilling: Oplagets størrelse vil blive fikseret på grundlag af forudbestillingerne. Vi beder derfor alle interesserede om at sikre sig publikationen ved forudbestilling til Skovteknisk Institut, Vester Voldgade 86, 1552 København V (postkonto 14 80 08). Bestilling bedes foretaget inden den 1. december d. å. — Benyt bestillingssedlen.

KLIP HER!

Undertegnede bestiller herved eksemplarer af »SKOVTEKNIK 69«.
Bogen (ca. 200 sider A 5), der giver en aktuel oversigt over tekniske hjælpemidler, arbejdsplanlægning, adresser m. m., henvender sig til skovejere, skovfunktionærer og skovarbejdere.

Udgivelsen finder sted omkring årsskiftet 1969-70. Prisen er 22,50 kr. pr. stk. incl. moms frit tilsendt. For bestillinger på mere end 5 eksemplarer ydes en rabat på 10 %.
Bestillingen bedes afgivet inden 1. dec. 1969 til Skovteknisk Institut (postkonto 14 80 08).

Den / 1969.

Til
porto

Skovteknisk Institut

Vester Voldgade 86³

1552 København V.

(Blokbogstaver)

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 14

15. november 1969

90. årg.

udgår 16 gange årligt til medlemmer. — Annoncer til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg, telf. (06) 62 61 11. Annoncepris 70 øre pr. mm. Medlemsbidraget er årligt mindst 10 kr. eller én gang for alle mindst 200 kr. Redaktør HAR. SKODSHØJ. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), distriktsbestyrer J. Alsted, kontorchef B. Dalberg-Larsen og afdelingschef N. Venov. Trykt i Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Fredningsplanudvalgenes virksomhed efter den nye naturfredningslov. — Naturfredning eller kulturfredning? — Jordbrände i opdyrkede moseområder. — Høststormen over Sverige. — Dødsfald. — Canadiske forsøgsresultater ved lævirkning. — I få ord.

Forsiden: Ud over den indhøstede havremark bryder røgen op gang på gang; det er undergrundens tørvejord, der ligger og ulmer (se artiklen side 315). fot. has. sept. 69.

Fredningsplanudvalgenes virksomhed efter den nye naturfredningslov

Af amtmand A. Bach, Ringkøbing

Det er en af den fysiske planlægnings hovedopgaver at få belyst og overvejet alle de problemer, der knytter sig til anvendelsen af det åbne landskab.

Der er i alle mennesker — i kraft af artens afstamning og udvikling — indbygget et lige så enkelt som vitalt behov af rent fysisk art for at have forbindelse med det åbne landskab og dets grundelementer — jord, vand og luft.

Opfyldelsen af dette behov trænger sig mere og mere på.

Befolkningstilvæksten og den tiltagende industrialisering medfører uundgåeligt, at vi får et land med mange store bykoncentrationer, der fungerer således, at befolkningens levevilkår på mange måder bliver besværlige, uanset alle de goder af materiel og kulturel art, som den støtte velstandsstigning fører med sig.

Af økonomiske og trafikale grunde kommer en større del af befolkningen til at bo i etagebebyggelse i stedet for i én- og tofamilie-

huse med haver, og dem, der bor der, kommer til at savne den rekreation og det sunde tidsfordriv, som ophold og arbejde i haver er. Der er heller ingen tvivl om, at tilværelsen i udstrakte etageboligkvarterer giver problemer, som både er vanskelige at erkende og vanskelige at beskrive og, selv om det lykkes, ikke rigtig til at afhjælpe.

I den store by vil støjplagen vokse, og trafikken vil blive stadig tættere, hurtigere og farligere, og afstanden mellem hjem og arbejdsplads bliver lang og besværlig for stadig flere.

Specialiseringen medfører for mange mennesker et ensformigt arbejde, med hvis udførelse der ikke er forbunden megen arbejdsglæde.

Alt i alt bliver tilværelsen for en stor del af bybefolkningen forjaget og besværlig og samtidig noget ensformig og grå.

Under sådanne forhold forstærkes den i os alle værende trang til i den stadig tiltagende fritid at komme ud i det åbne land og væk fra bylivets hverdag, og velstandsstigningen og motoriseringen gør det muligt for bestandig flere at følge denne trang.

Denne udvikling har i de sidste par 10-år hidført et helt nyt bopælmønster, idet stadig flere byfolk som følge af velstandsstigningen og motoriseringen søger den livsnødvendige kontakt med det åbne land genetableret ved at få et sommerhus eller ved at opgive bopæl i byen til fordel for et enligt beliggende hus i det åbne landskab (det lille hus på landet).

Da sommerhus- og udflytningsbebyggelse altid vil opsøge de smukkeste steder, må det være åbenbart for enhver, at der på blot lidt længere sigt ville ske forandringer og ødelæggelser af det åbne landskab, som alle vil beklage, såfremt det antal sommerhuse og udflytningsboliger, der bliver tale om, blev placeret omtrent efter den enkeltes ønske.

Endvidere er det allerede nu en erfaring, at ukontrolleret udflytningsbebyggelse har en tendens til at skabe uheldigt anlagte småbebyggelser, der dog er så store, at de fører til, at vedkommende kommune kommer ud for et uimodståeligt pres med hensyn til investeringer i vandværk, kloakanlæg, veje m. v. på forkerte steder og forkerte tidspunkter, således at vi kan havne i en række overflødige investeringer både af privat og offentlig art.

Endelig må man også anlægge følgende sociale betragtning: Uanset velstandsstigningen vil det stadigvæk være således, at kun en mindre del af befolkningen har mulighed for at få sommerhuse eller helårsboliger uden for bysamfundet. Uden en vis indgriben ville vi derfor havne i den situation, at en mindre del af befolkningen og til lige den bedst stillede del vil have beslaglagt de smukkeste områder i det åbne land, medens den mindre velstillede størstepart af befolk-

ningen vil være henvist til at søge deres trang til at opleve det åbne danske landskab tilfredsstillet på ret begrænsede offentligt ejede områder.

Det åbne land og dets grundbestanddele er også genstand for andre angreb end den således beskrevne spredte bebyggelse. Luften forurenes gennem industriens og trafikmidlernes forbrændingsprodukter og gennem støjende maskiner og musik, som det ene menneske påtvinger det andet at høre.

Vandet og til en vis grad også jorden forurenes ved spildevands afledning fra boliger og industrier og ved nedsivning af affaldsprodukter, gødningsmidler og plante- og skadedyrsgifte.

I den af kulturministeriet afgivne kulturpolitiske redegørelse siges, hvad vi ikke rigtig har gjort os klart og måske heller ikke bryder os om at få klarlagt: at de ændringer, som urbaniseringen og de moderne produktionsmetoder forårsager i de primære miljøelementer — luft, vand og jord — bevirker en forskydning, der kan blive farlig for alt levende, mennesket iberegnet.

Sådanne iagttagelser og betragtninger må føre til følgende målsætning for den fysiske planlægning:

Helårshuse og erhvervsbyggeri må opføres i tilknytning til de bestående bysamfund og efter en dispositionsplan for hele det pågældende bysamfund.

Sommerhuse må opføres inden for afgrænsede og omhyggeligt planlagte områder, og sommerhusområderne må være fastlagt på grundlag af en af amtsrådene og fredningsplanudvalgene foretaget helhedsplanlægning for hele amter.

I det åbne land bør som alt overvejende hovedregel kun tillades opført bygninger til erhvervmæssig brug for landbrug, skovbrug eller fiskerivirksomhed.

Denne bebyggelsesregulerende del af planlægningsarbejdet skal udføres af de kommunale bygningsmyndigheder — kommunalbestyrelserne i primærkommunerne og amtsrådene — under anvendelse af byplanloven, byreguleringsloven og landsbyggeloven, der nu afløses af loven om by- og landzoner.

Den fredningsmæssige del af planlægningsarbejdet skal udføres af fredningsmyndighederne, hvis opgave det er gennem indgående landskabsanalyser at finde frem til sådanne større områder af det åbne landskab, hvor der findes en særlig koncentration af videnskabelige, historiske og pædagogiske interesser og af landskabelig skønhed og variation, og sådanne landskaber må sikres som naturparker efter naturfredningslovens regler.

Fredningsplanudvalgenes opgave bliver altså først og fremmest at foretage de nævnte landskabsanalyser for at få afgrænset de om-

råder, som indeholder sådanne kvaliteter, at de bør ophøjes til og indrettes som naturparker.

Et sådant analysearbejde ender gerne i en landskabsplan, som den arkitekt Ib Møller gjorde rede for på Hedeselskabets årsmøde.

På grundlag af landskabsplanen kan fredningsplanudvalgene derefter udarbejde en egentlig fredningsplan for en større eller mindre del af det område, som landskabsplanen har henledt opmærksomheden på. Når en sådan fredningsplan er godkendt af kulturministeriet, tinglyses den på de ejendomme, der omfattes af planen, og planen har så den virkning, at tilstanden på ejendommene ikke må forandres uden fredningsplanudvalgets tilladelse. Det gælder dog ikke dyrkningsmæssige forandringer inden for sædvanlig land- og skovbrugsdrift.

At tilstanden ikke må forandres betyder forbud mod bygninger af enhver art (dog at tilladelser til land- og skovbrugsbygninger vil blive givet, måske på vilkår med hensyn til beliggenhed og udformning), mod beplantninger af ubeplantede arealer, mod endelig afdrivning af beplantede arealer, mod opdyrkning af uopdyrkede arealer, mod grusgravning, vandløbsregulering og lignende. Det betyder også, at vejanlæg, broanlæg og el-ledninger kun kan gennemføres med tilladelse fra fredningsplanudvalgene.

Der kan som nævnt søges om fredningsplanudvalgets tilladelse til forandringer, og tilladelse vil i et vist omfang blive givet, hvor afgørende økonomisk eller samfundsmæssig hensyn taler derfor. Hvis tilladelse nægtes, kan ejeren kræve, at der rejses fredningssag, og en sådan fredningssag vil da gerne blive af et vist større omfang.

Man ser heraf, at det er meningen — og det er også udtrykt i bemærkningerne til lovforslaget — at naturparkerne skal skabes ved gennemførelse af fredninger mod sædvanlig erstatning, eventuelt ved at staten køber de pågældende arealer.

En anden vigtig opgave for fredningsplanudvalgene er at udarbejde vejledende retningslinier til støtte for andre myndigheders planlægning og administration og at afgive udtalelser i de enkelt-sager, som andre myndigheder forelægger for udvalgene, samt endelig at yde fredningsnævnene bistand ved gennemførelse af frednings-sager.

En tredje opgave, som fredningsplanudvalgene allerede længe har haft, er forberedelse af og forhandling om statens køb af parkerings- og opholdsarealer for almenheden ved stranden, så der kan blive realiteter i retten til at færdes og opholde sig på selve stranden, og opholdsarealer ved søer og åer, så der kan blive realiteter i den ret, som efter vandløbsloven haves til at sejle i åer og på søer.

Endelig er der i den nye naturfredningslov direkte peget på det,

Amtmand A. Bach, Ringkøbing.

som fredningsplanudvalgene så småt er begyndt på i praksis: at pleje de større landskaber, som på grund af deres landskabelige værdi eller beliggenhed har væsentlig betydning for almenheden, og at åbne adgangen til og i forbindelse hermed tilvejebringe praktiske muligheder for, at almenheden kan færdes og opholde sig i naturen på steder, hvor dette er af væsentlig betydning for befolkningens friluftsliv.

Dette betyder, at naturparkområderne ikke skal være områder, der ligger døde hen og passer sig selv, og hvor folk kun kommer i det begrænsede omfang, som de tilfældigt foreliggende forhold muliggør.

Først og fremmest skal de landbrugs- og skovbrugsvirksomheder og lignende, der findes inden for naturparkens område, gerne fungere videre, så landskabet bliver ved med at leve. For skovbrugets vedkommende dog nok gerne med endnu større hensyntagen til frembringelse af æstetiske værdier, end det endnu er tilfældet.

Dernæst skal naturparkerne gøres nyttige, så de på så mange områder som mulig kan tilfredsstille befolkningens behov for i fritiden at opleve det åbne landskab og samtidig afgive mulighed for den videnskabelige forskning, der er knyttet til naturen og landskabet. Der skal således foretages pleje af eksisterende landskabstyper (skove med en bestemt sammensætning af træer, heder, enge, overdrev osv.), således at disse landskabstyper ikke skifter karakter. Der skal ske vildtpleje, og der skal anlægges nye veje med parkerings- og rastepladser og nye stier til gående, cyklende og ridende. Der skal udfindes og indrettes områder til folkepædagogiske foranstaltninger (lejrskoler, instruktive udstillinger om områdets tilblivelseshistorie og nuværende funktioner og lokal etnografi), til telt- og campingpladser, til moteller, lystbådehavne osv.

Denne pleje og udbygning af naturparkerne, så de kan tjene en

mangesidet anvendelse, må efter min opfattelse forestås af fredningsplanudvalgene efter retningslinier fra kulturministeriet og statens naturfrednings- og landskabskonsulent, men under udførelsen bør fredningsplanudvalgene i stedet for selv at opbygge et nyt og stort apparat betjene sig af de for hånden værende institutioner, som har forstand på og erfaring i at have med det åbne danske landskab at gøre.

Naturfredningsmyndighederne har på tærskelen til en ny tidsalder fået en vanskelig og meget forpligtende opgave. I et samarbejde til mange sider skal de — til nytte og glæde ikke blot for den nulevende befolkning, men også og i langt højere grad til nytte og glæde for de kommende slægtled — løse det problem, som består i at skabe harmoni mellem på den ene side menneskenes værk i form af byernes og teknikkens fremtrængen og på den anden side det uovertræffelige mesterværk, som vi har i det åbne landskab, og som vi ikke kan leve foruden, fordi trangen til at færdes i og opleve det åbne landskab er en uudryddelig bestanddel af den livsrytme, som er indbygget i os helt tilbage fra den tid, da vore forfædre hoppede ned fra træerne og begyndte at gå på to ben og tænke og virke og omskabe det naturgivne.

Ovenstående er gengivet efter foredrag holdt ved Hedeselskabets årsmøde i Ribe i juni 1969.

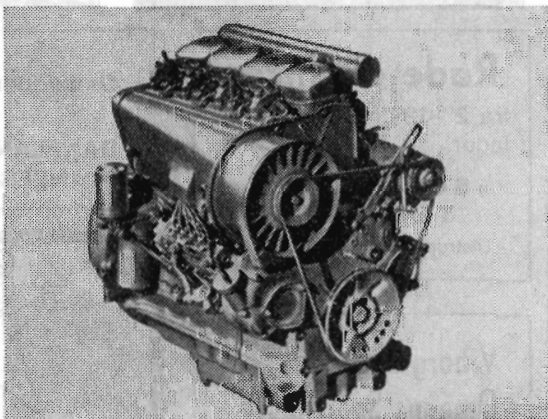
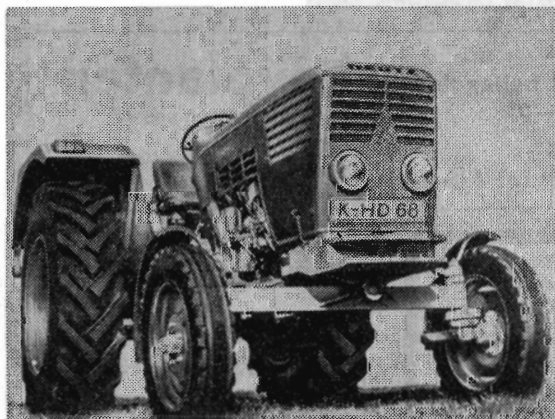
Naturfredning eller kulturfredning?

Af afdelingsleder, dr. agro H. Holstener-Jørgensen

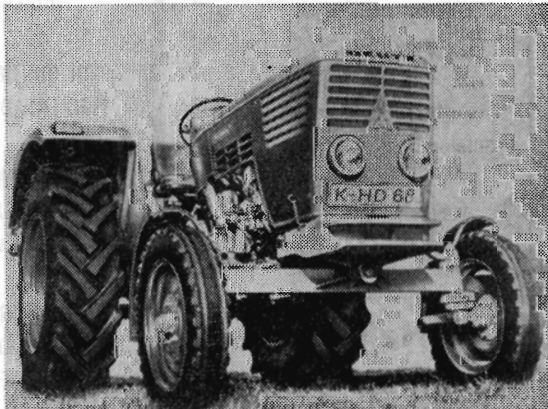
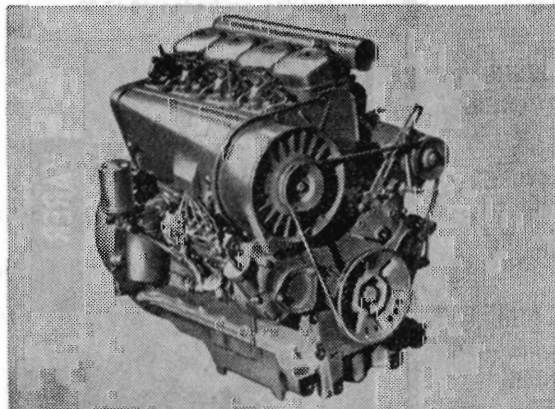
I hosstående artikel drøftes det stadige spørgsmål: Forholdet mellem natur og mennesker. Forfatteren peger på, at mennesket altid skaber et tryk på naturen. Så snart dette tryk lettes, ændrer naturen karakter — naturen reparerer selv kulturskaderne. Taler man om fredninger, må man derfor gøre sig sin målsætning klar.

Plantesamfund som lyngheder eller bøgehøjskov er under påvirkning af mange faktorer. De er i virkeligheden ofte kulturprodukter, som er præget af menneskets aktiviteter gennem århundreder.

DEUTZ er skabt for hinanden...

Man vælger den bomstærke DEUTZ traktor med den lydsvage, luftkølede DEUTZ dieselmotor

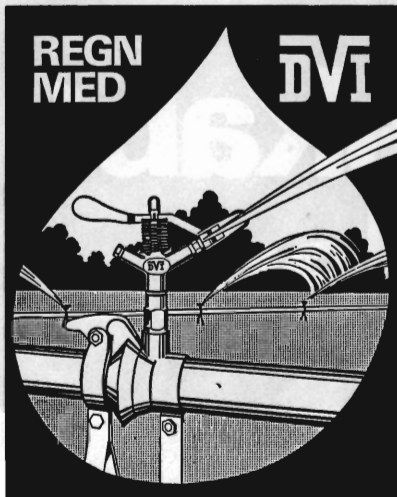
- fordi DEUTZ motorens kraftreserver gør DEUTZ traktorens tekniske fortrin 100% effektive

DEUTZ
- verdens største
fabrik for
luftkølede motorer

Hos DEUTZ er motorkraften
nøje afstemt efter de tekniske
krav. Model for model. Derfor
udgør motor og traktor en hel-
hed, der ikke er til at slå af
marken.

DLAM
-over hele landet

VANDINGSANLÆG

OMGÅENDE LEVERING

Ønsker De?

- ★ Gennemført kvalitet
- ★ Lette og stærke rør
- ★ De hurtige og robuste koblinger
- ★ Sprinklere, der vander jævnt
- ★ Sagkyndig og reel projektering
- ★ Anlæg, hvortil reservedele hurtigt kan skaffes,
- ★ fordi det er dansk arbejde

Indehaverne er aut. af landbrugsministeriet til projektering af vandingsanlæg med tilskud og lån i h. t. grundforbedringsloven

DANSK VANDINGS INDUSTRI
Snoghøj pr. Fredericia tlf. (05) 95 22 11

Henvend Dem
om brochure
og tilbud

Røde drænrør

fra 2"-12" haves altid på
lager. - Forlang tilbud.

» SOFIENLUND «
TEGLVÆRK

Ulstrup - Tlf. (06) 46 30 10

Omhyggeligt behandlede skovplanter

i værdifulde provenienser

DANPLANEX

PLANTESKOLER A/S . Rødekro . Telefon (046) 6 29 33*

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon (06) 62 14 00 (4 lin.)
Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9-15
Lørdag lukket
Aftenspedition:
Fredag kl. 18,30-20

Fillaler:

Karup
Flyvestationen Karup
Mammen
Løgstrup

J. C. Halvorsen & Sønner

Kroghsgades Cementstøberi
Kontor: Augustenborggade 11
Århus C . Telf. (06) 14 59 99

TIL ALT BYGGERI
FIBO LETKLINKER

TIL HURTIGT BYGGERI
FIBO FACADEELEMENTER

TIL RATIONELT BYGGERI
FIBO VÆGELEMENTER
HB-system

TIL INDUSTRIELT BYGGERI
FIBO DÆK- OG
TAGELEMENTER

FISKBÆK PRODUKT %
6820 Videbæk . tlf. (07) 17,13 00

Hammerum Herreds Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning (07) 12 37 33 (fl lin.)

Kontortid:

Mandag, tirsdag
og onsdag 10-16
torsdag og fredag 10-17,30

ALT I CEMENT

VARET

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør, normer.
Hurtig levering - reel
betjening.

TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI

• Telefon 21 •

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

ØLGOD

Tlf. (052) 4 47 11

AEROLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Lyngheden skylder i høj grad hedebonden sin eksistens. Jorden er blevet forarmet ved græsning, skrælning af lyngtørv, afbrænding og andre foranstaltninger, som var nødvendige for at sikre hedebondens eksistens.

Den rene, ensaldrende bøgeskov er også præget af menneskets tilstedeværelse. Bøndernes svin, som for en stor del måtte leve af, hvad de kunne finde i skovområderne, åd for eksempel alle andre planter end bøgeplanter. Samtidig bearbejdede de jorden, så der dannedes et godt frøbed for de bog (bøgefrø), som de ikke fik ædt. (Se S. Bjerke: Om svin og skov. Dansk Skovforenings Tidsskrift 1959).

Man spørger uvilkårligt sig selv: Hvad sker der egentlig, når man indfreder et stykke såkaldt natur, som i virkeligheden er en del af et kulturmønster?

Statens forstlige Forsøgsvæsen har længe arbejdet med et par undersøgelser, som kan belyse dette problem. I det følgende gennemgås kort, hvad der i tidens løb er sket med en jysk lynghede og en sjællandsk bøgeskov.

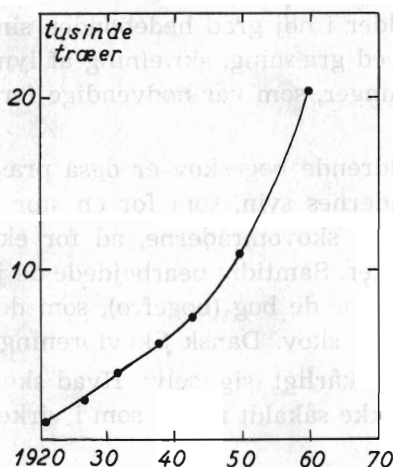
Nørholm hede

Ved kongelig resolution af 28. august 1913 frededes et 350 ha stort hedeareal, som tilhørte stamhuset Nørholm ved Varde. Besidderinden, frøken I. K. Rosenørn-Teilmann, havde længe af egen drift fredet arealet; men nu blev fredningen under forstsvæsenets medvirkning gjort officiel og tinglæst som en stedsevarende servitut på ejendommen.

Det hed i deklARATIONEN: »Arealet skal bevares i sin naturlige Tilstand som et Billede af de store Hedeegne, der i tidligere Tid omgav Herresædet Nørholm.«

Forsøgsvæsenet begyndte straks undersøgelser på arealet og har blandt andet med mellemrum foretaget tællinger til belysning af træindvandringen. Tællingerne har afsløret, at det ikke er muligt ved en simpel indfredning at bevare arealet »i sin naturlige Tilstand som et Billede af de store Hedeegne«.

I 1921 talte man ialt 1032 træer eller 3 træer pr. ha. Ved den sidste optælling, som blev foretaget i 1959, var antallet steget til 20.376 eller 58 træer pr. ha. Hosstående kurve illustrerer udviklingen, som ikke mindst i de senere år går med rivende hast. Lyngheden udvikler sig til en blandskov. Denne udvikling trues i øjeblikket kun af en ting, en brand kan når som helst ødelægge, hvad naturen har bygget op i de seneste årtier. Brandfaren er så meget større, som hovedparten af træerne er nåltræer. Forholdet var i 1959 7994 løvtræer til 12.382 nåltræer.

Bjergfyr, som ikke er en oprindelig dansk træart, er et væsentligt element i den nye tilstand. Dens egenskaber som pionertræart har fremmet udviklingen i tid; men undersøgelserne viser klart, at også »naturlige« træarter som eg og røn invaderer arealet. Der findes eksempler på, at egen meget vel kan sprede sig hurtigere end bjergfyr. På et af undersøgelsesfelterne, som er ca. 40 ha stort, har antallet af eg og bjergfyr været som følger i de enkelte undersøgelsesår:

	1920	1926	1931	1937	1942	1949	1959
Ege	2	2	8	81	116	152	330
Bjergfyr	1	2	8	13	45	103	107

Nørholm hede har også på anden måde været interessant at følge. I løbet af 20'erne og 30'erne opstod på arealets østlige del nogle søer, som i 1938 dækkede ca. 20 ha. Søerne gav betingelser for et rigt fugleliv. I 1931 noteredes, »at der holdt et par hundrede gråænder til, 100-200 viber, desuden krikænder, rødben, præstekraver, talrige regnsponer, krager, havmåger, stormmåger, hættemåger, rovtørner og lille lappedykker«. Idyllen forstyrredes egentlig kun af den kendsgerning, at der var »uhyre mængder af stikmyg«.

Naturen er imidlertid lunefuld. »Ved undersøgelsen i 1942 var de store søer fuldstændig forsvundet igen, uden at man er i stand til at påvise årsagen.« Man har dog gættet en del. En hypotese er, at nogle lag i jorden med tiden er blevet vandtætte, så de har kunnet bære søvandet. Streng frost i vinteren 1939-40 skulle have givet frostsprængninger af det vandstandsende lag, så søvandet kunne sive ned og bort.

Hvad forklaringen end er, så er det et lærerigt eksempel på, hvor omskiftelig naturen er.

Mølleskoven

Det er allerede nævnt, at bøgeskoven i høj grad skylder mennesket sin eksistens. Bøndernes svin skabte hektarer af rene, ensaldrende bøgebevoksninger i Danmark. Senere har forstmænd med ordenssans og rationel tankegang bidraget til at bevare denne skovtype, fordi bøgen nok gennemgående bliver bedst i teknisk henseende, når den dyrkes i relativt store, rene bevoksninger. Man plantede bøg efter renafdrift og gennemførte kulturpleje, som også omfattede hugst af andre træarter, som indfandt sig. Med de store stormfaldkatastrofer i 1967 i frisk erindring skal det dog fremhæves, at forstmanden ikke er ene om at renafdrive relativt store, sammenhængende arealer. Naturen kan i løbet af få timer rydde væsentlig større arealer end de, forstmanden forestiller sig at afskove.

I 1907 overtog skovrider Mundt ledelsen af Mølleskoven ved Ringsted. Skoven ejes af en familienstiftelse og er på 100 ha. Indtil 1907 blev den udhugget svagt og bestod for en stor del af ensaldrende mørke bøgebevoksninger. Den har sikkert mindet en hel del om de såkaldte bøgelveder, som man i dag finder i visse egne af Sydtyskland.

Mundt startede straks et meget aktivt hugstprogram. Det var i første række dikteret af økonomisk nødvendighed. Der skulle skaffes penge; men, som det ofte går, der kom snart andre motiver til. Et væsentligt sidemotiv blev, at den aktive hugst kunne medføre en bedring af den generelle jordbundstilstand i skoven samtidig med, at man fik gennemført en naturlig foryngelse af skoven.

Siden 1918 har forsøgsvæsenet fulgt udviklingen ved regelmæssige beskrivelser af skoven. Det mest iøjnefaldende, der er sket, er, at de rene bøgebevoksninger under deres foryngelse har ændret karakter. De er blevet afløst af blandingsbevoksninger, hvori bøgen vel stadig er i overtal, men monotonien brydes af andre træarter som ask og ær. I 1918 var godt 70 % af løvtræarealet bevokset med bøg overvejende i rene bevoksninger. I 1954 blev 54 % af løvtræarealet klassificeret som overvejende bøg; men der var ikke tale om helt rene bøgebevoksninger, idet der i alle unge bevoksninger af bøg er spredt indblanding af andre træarter.

Samtidig med denne forskydning iblandt løvtræarterne er der imidlertid også sket en anden træartsforskydning. Aktiv hugst medfører ofte, at skovbunden dækkes af græsarter. En græsklædt bund er et dårligt foryngelsesmilieu for mange træarter. Her som i mange andre skove har man derfor grebet til plantning af forskellige nåletræarter på mange småarealer. I 1918 var 16 % af det bevoksede areal dækket af nåletræer. I 1954 var nåletræernes arealmæssige andel steget til 34 %.

Ud fra forfatterens synsvinkel er skoven blevet mere interessant og publikumsvenlig ved træartsforskydningen. Ikke blot er den blevet mere righoldig med hensyn til træarter, men bundfloraen er samtidig blevet langt mere afvekslende. Ved de florabeskrivelser, som har fundet sted, er der sket en stadig ændring i antallet af beskrivelsesenheder. I 1928 var der 280, i 1954 var antallet 374. For skovvandre- ren skifter indtrykkene derfor meget hyppigere nu end tidligere. Klimaet, specielt med hensyn til belysning, er også ændret i retning af det mere afvekslende, dels på grund af den forøgede variation i træarts sammensætning, men også fordi alderssammensætningen af skoven varierer meget mere. Unge kulturer med spredte overstandere af ornamentale, gamle træer veksler med bevoksninger af sluttet, mellemaldrende skov, som lader skiftende lysmængde passere. Kort sagt, skoven er blevet meget hyggelig at vandre i på alle årstider. Lys og skygge veksler på hede sommerdage, og om vinteren er der læ og lune solkroge ved randen af nåletræbevoksningerne.

Samtidig er der sket en økonomisk værdiforøgelse, som fra en samfundsmæssig synsvinkel er et yderligere gode. Det er en beklagelig kendsgerning, at dyrkning af bøg gennem umindelige tider har været tabgivende, mens nåletrædyrkning viser en væsentlig bedre balance.

De to undersøgelser, som er gennemgået i det foregående, supplerer hinanden.

I det første eksempel har man ladet kulturproduktet hede få fred, og naturen er begyndt at reparere på de menneskeskabte skader. Arealet springer i skov.

I det andet eksempel er der tale om en stærkt menneskepræget skov, hvor bøgen var fremherskende. Ved en aktiv, forstlig behandling er de ensartede bøgebevoksninger for en stor del blevet afløst af løvtræblandingsbevoksninger. Disse er sikkert mere naturlige i området end bøgebevoksningerne. Gennem sit arbejde har forstmanden »fulgt og understøttet naturen i dens bestræbelser«.

Nutidens mennesker anser i regelen kulturprodukterne hede og bøgeskov for at være natur; og man hører tit røster for, at de bør bevares. Hertil kræves imidlertid vedligeholdelsesforanstaltninger, som ofte kan betegnes som et tryk på naturen, ja, man kan, når det drejer sig om heden, tale om rovdrift. Så snart trykket på den såkaldte natur lettes, ændrer den karakter. Vor barndoms hedeblader og nationalsangens bøgeskov forsvinder. De afløses af andre vegetationstyper.

Det er et spørgsmål, om man skal begræde det. Man kunne lige så godt glæde sig over, at når vi hører op med at drive rovdrift på vore omgivelser ved græsning, afsvidning og lignende, så begynder

naturen at reparere på kulturskaderne. Dette tilbagefald fra kulturprodukt til natur kan tilmed være uhyre interessant at følge.

Ihukommende mange vredladne læserbreve fristes man i denne forbindelse til at spørge, om landmanden og forstmanden, som har udryddet megen lynghede ved opdyrkning, i virkeligheden har gjort vold på naturen, som det undertiden påstås. En fredning ville sandsynligvis have medført, at naturen selv havde udryddet heden i den form, vi værdsætter den.

Eksistensen af processer som de beskrevne understreger, at det er vigtigt, at man gør sig sin målsætning klar, når man diskuterer fredninger.

Vil man: a) frede og bevare kulturprodukter, sådan som vi kender dem i dag? I mange tilfælde vil status quo kun kunne opretholdes ved hjælp af meget dyre vedligeholdelser. Endvidere kender man sikkert kun nogle af de faktorer, som har bidraget til at skabe kulturproduktet. Man må derfor se i øjnene, at der må investeres i forskning for at finde frem til de helt rigtige vedligeholdelsesmetoder.

Eller vil man: b) indfrede nogle kulturprodukter og lade naturen gøre med dem, hvad den vil? I så fald må man for eksempel se i øjnene, at de lyngheder og bøgebevoksninger, som mange anser for umistelige, ganske enkelt ændrer karakter og forsvinder.

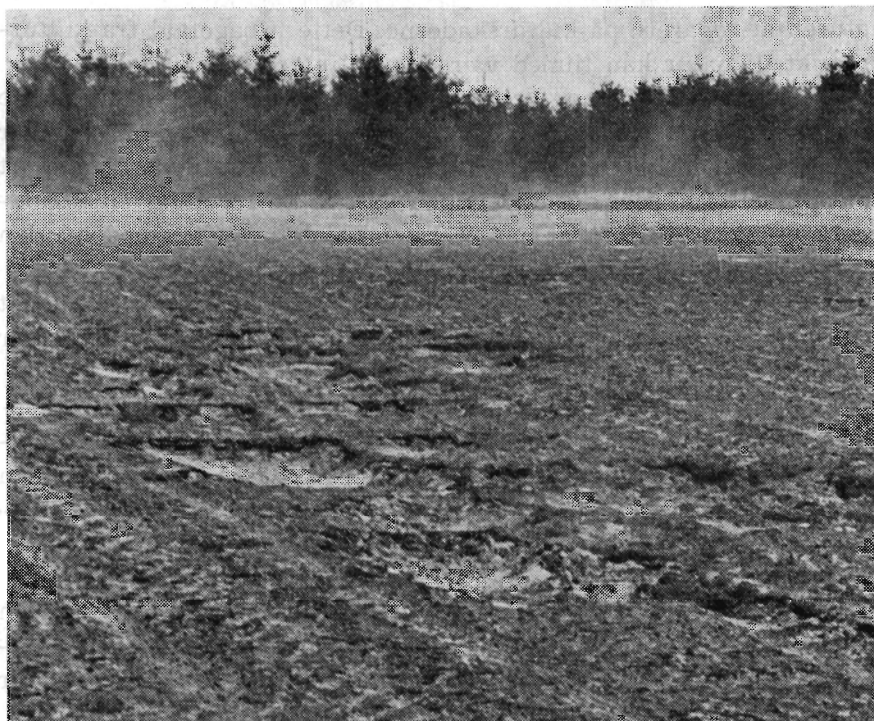
Jordbrande i opdyrkede moseområder

Fra alle dele af landet er det i år oplevet, at halmafbrænding i september måned i forbindelse med det usædvanlige og langvarigt tørre vejr har forårsaget en række brandskader, nogle enkelte af ikke ringe omfang, men tillige et utal af småbrande, der nok kunne være faretruende, men som det ved hurtig indsats er lykkedes at begrænse.

Lokale brandkorps og Falck-Zonen har efter udtalelser at dømme aldrig oplevet tilsvarende antal udrykninger.

Der er anrettet store skader på småplantninger og hegn, og enkelte steder har gnister fra den springende ild antændt tilstødende plantager, men heldigvis er det kun i ganske få tilfælde, at det ikke omgående er lykkedes at blive herre over ilden. Nok skal enhver afbrænding anmeldes, og der skal altid være vagtmandskab tilstede, så længe afbrændingen varer, men i det vejr, der har rådet hele september, har der skullet så uendelig lidt til, at ilden løb løbsk.

I de store moseområder i Nordjylland, hvor større og mindre dele af overfladen er bragt under kultur, har gang på gang været anmeldt, at »ilden gik i

Spredt over den 25 tdr. land store mark undermineres jorden af brande i den underliggende tørvejord. (fot. sept. 69)

jorden«, og sådanne brande har været ikke blot i dage, men i ugevis. Det har medført, at røgen har stået hen over vidtstrakte arealer til gene for alt levende, men dog også samtidig som en opfordring til agtpågivenhed, hvis vinden tog til eller sprang om.

I de store vildmoseudkanter syd og nord for Limfjorden har røgen hængt som blågrå skyer i mange uger, og det er ganske enkelt erkendt, at kunne man blot begrænse den som regel flammeløse bundbrand, måtte man slå sig til tåls hermed. Slukke den skulle der mere end et stærkt og langvarigt regnskyl til.

Den ufuldstændige brand i mosebunden under jordoverfladens humus og tørre sand skaber udvikling af kuliite, der yderligere nærer og får ilden til at arbejde sig videre, så en eller anden ringe anledning, et menneske eller et dyr, der træder den svage overfladeskorpe i stykker, får en flamme til at bryde frem og sende nye røgmasser op, ofte langt fra det sted, hvor ildens hjemsted oprindeligt var.

Et typisk forløb kan hentes fra en 25 tdr. land stor mark nogle kilometer nord for Hodsager ind mod Hesselå, hvor der i sommer, som i øvrigt tilfældet har været i en årrække, har været dyrket havre med godt udbytte.

Marken, der ejes og dyrkes af *Peter Væggermose* i Hodsager, er meget lavtliggende og er afvandet og opdyrket i 1942 sammen med omgivende større hede-

Peter Væggermose og hustru forsøger at slukke bundbranden. (fot. sept. 69)

arealer, efter at der forud var afgravet store tørvemasser til en tilsvarende betydelig brændselsproduktion. I alle de følgende år har jorden været dyrket, en lille plantage er anlagt nord for, og hele området er gennemtrukket med gode læhegn.

I år blev der indhøstet omkring midten af september, og få dage efter blev halmen afbrændt under stor påpasselighed. Desværre kunne det ikke forhindres, at ilden gik i jorden. Et halvt hundrede centimeter under overfladen var der endnu rester tilbage af tørvemassen fra gammel tid, og grundvandstanden var som følge af den langvarige tørke sunket til et sådant niveau, at tørv med største lethed antændtes, hvor et hjulspor eller lignende var trængt igennem, så tørvens humus var tilgængelig. Og det var mange steder.

I de følgende dage brændte det op gennem jorden, snart her, snart der, snese af større og mindre pletter sank sammen i aske, hvorfra røg og flammer fortalte om, hvad der foregik under den ellers så pæne sandjord, hvor i øvrigt plantagens skovduer sad i store flokke og festede i spildte kærner efter høsten.

Tilkaldt brandvæsen, eller måske det var Falck-Zonen, afviste at beskæftige sig med branden, som så ret ufarlig ud, og markens ejer nøjedes derfor i nogle dage med blot at se til. Men det kunne ikke blive ved at gå, ilden bredte sig, brød frem snart her og snart der og vandrede under overfladen mod nord mod plantagens 20-30 år gamle træer og truede også læhegnene.

Som hosstående billede viser, tog ejeren og hans kone med en dreng til hjælp fat. Fra store ajletønder fyldt med vand, der i øvrigt måtte hentes langt borte fra, blev brandstedernes yderkanter angrebet og omringet. Vandet fossedes ud, og med en spade og en greb æltedes det ned til 50-70 cm dybde, så det derved dannede mudder kunne kvæle ilden.

Det lykkedes ægteparret, Peter Væggermose er 72 år, at beherske ilden, så den ikke nåede videre udbredelse, men det kostede mange dages arbejde, fordi ilden ofte dukkede op igen, hvor man troede, den var besejret. Heldigvis kom der lige før 1. oktober et par ordentlige »blødere«, så slukningen blev fuldført.

Gamle mosebrugere ved imidlertid udmærket, at mosebrande kan ligge og ulme i måneder, undertiden en hel vinter igennem, og navnlig er der eksempler på noget sådant, når mosen har været antændt efter et lynnedslag. Sådan et brandhul i en mose kan være en flere meter dyb askedyng, der pludselig kan falde sammen og afsløre et glødelag i bunden, farlig for mennesker og dyr, om de plumper ud i det.

En sommer som 1969 med et helt enestående underskud af nedbør er noget ret usædvanligt. Situationen, som den har udviklet sig med de mange varige jordbrande langt ind i oktober i opdyrkede tidligere moseområder over hele Jylland, er et fænomen, som man vel næppe kan gå tilbage i tiden og finde tilsvarende eksempler på. Tidligere høstede man, bandt op, kørte i lade og gemte og brugte halmen. Nu kører mejetærskerne hen over markerne, og på nogle timer er det forbi, halmen er næsten uanvendelig, den hindrer pløjearbejdet, og så bliver den brændt.

Der har stadig været kraftige advarsler mod uforsigtige halm- og græsafbrændinger. I år har jordbrugerne — som ingen vel havde drømt om det — fået lært noget om disse forhold. 1969 skal nok blive husket, ikke alene på grund af tørken, men også for dens følger med »jordbrande«.

Men det er ikke altid nemt at være den, der vil forhindre en mosebrand i at opstå.

Der berettes en historie om en forpagter på en større nordjydsk gård, der nægtede at tænde ild til halmen på den dyrkede mosejord. — Så kan jeg selv, sagde ejeren og satte en tændstik til halmen. Der brændte 3-4 tønder mosejord i lange tider, og det kostede en mængde penge og en masse arbejdskraft at hindre, at en naboskov brændte.

has.

Høststormen over Sverige

Skader for 100-150 millioner svenske kroner

De svenske skovbrugsorganisationer har nu foretaget en foreløbig opgørelse over, hvad høststormene sidst i september har kostet det svenske skovbrug. Det er de midt- og sydsvenske skovdistrikter, der blev ramt, og »Dagens Nyheter« meddeler nu, at det centrale punkt for stormskaderne er i Kinna i Vestergötland. Der er her i Gøtalandskaberne, men hårdest i Elfsborg len, hele distrikter, der er væltet totalt. Skaderne er mest dominerende i et bælte fra Gøteborg

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

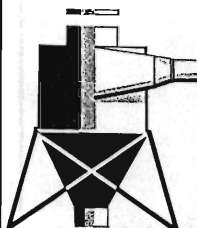

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

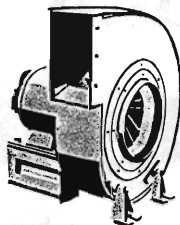

SPAANSUGNING OG LUFTEKNISKE ANLÆG

Anlæg for varme og ventilation, høj- og lavtryksdamp, automatiske fyringsanlæg, tørrestuer og sprøjtekabiner samt alle former for luftteknik.

Forlang brochure og referenceliste. Vi er aldrig længere væk end den nærmeste telefon.

Niels Kalhove A/S

VIBORG · TELEFON (06) 62 50 00

Mejeriernes og Landbrugets Ulykkesforsikring

Gensidigt selskab ★ Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19 · København V · Telf. (01) 15 03 50

Kjellerup Betonvarefabrik v. J. T. Birk

Telf. (06) 88 10 45. Efter kl. 17: Telf. Rødkjærsgade (06 - 65 91 11) 14

Fører kun △ mærkede varer.

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres. Forlang tilbud.

Skovteknisk Institut

- TEKNISK RÅDGIVNING
- PRAKTISK FORSØGSARBEJDE

Vejledning ved anskaffelse og brug af maskiner og redskaber.

Vejledning ved indkøring af nyt materiel.

Metodeforbedringer.

Lokale arbejdsstudier.

Arbejdsplanlægning.

Anvendelse af kemikalier (herbicider m. m.).

Instruktion i afmærkning og opugning af spor.

SKOVTEKNISK INSTITUT

Vester Voldgade 86^B

1552 København V.

Telefon (01) 12 21 66

Telefon (055) 2 43 44

FRØAVL
FRØHANDEL

Hulkjærhus Planteskole

Rødkjærsgade

Telf. (06) 87 03 33 - 87 00 25

PLANTER TIL SKOV
LÆHEGN OG HAVE

MF 178 med 4 - hjulstræk

den ideelle skovbrugstraktor

4-hjulstraktoren kommer igennem, hvor alt andet må give op. 4-hjulstræk giver stor trækevne, lille hjulslip og mindre sammenpakning af jord. Motoreffekten udnyttes maximalt. 4-hjulstrækket betyder også større stabilitet og sikkerhed selv ved kørsel på de stejleste skrånninger. MF 178 er uovertruffen i 70-80 hk klassen med sin konstruktion, sit avancerede udstyr, sin store egenvægt og med den seje trækraft, der med 4-hjulstrækket kan forøges op til 80%.

**Massey-
Ferguson**

NORDISK DIESEL A/S

over Ljungby len — Växjö ind gennem Småland. I disse områder anslår Skogstyrelsen, at der som følge af høststormene skal oparbejdes ca. 10-12 mill. m³ træ til en værdi af 100-150 mill. sv. kr.

De værste følger af stormskaderne karakteriseres ved, at hugst- og opskæringsomkostningerne stiger med ca. 30 % samtidig med, at det vil volde store vanskeligheder at skaffe nødvendig arbejdskraft inden for den gældende tidsfrist, inden det væltede træ tager varig skade.

Samtidig meddeles det officielt, at der kan ventes væsentlige prisstigninger for alle skovbrugets produkter på grund af stigende efterspørgsel på cellulose-råvarer. På baggrund af, at de svenske skove dækker ca. 22 mill. ha, og skovindustriernes samlede produktionsværdi opgøres til en værdi på ca. 11 milliarder sv. kr., hvoraf der eksporteres for 6 milliarder, er stormskaderne i september nok mærkbare, men kan næppe få større indflydelse hverken på priser eller afsætning.

Dødsfald

Civilingeniør *Iver Erik Steenstrup*, RD.¹, København, afgik uventet ved døden den 13. oktober, knap 76 år gammel.

I. E. Steenstrup var landmandssøn fra Ærø, blev cand. polyt. i 1919 og blev umiddelbart efter knyttet til Hedeselskabets kulturtekniske afdeling i Viborg som ingeniørassistent.

Under den store udvikling op gennem tyverne og med den voldsomme øgning af afdelingens virksomhed i tiden efter grundforbedringslovens og landvindingslovens ikrafttræden, henholdsvis i 1933 og i 1941, øvede I. E. Steenstrup en gerning, der satte sig dybe spor. Hans indsats vakte opmærksomhed og førte til, at han i 1938 blev leder af afdelingens hastigt voksende kontor i Slagelse for derpå allerede i 1941 med orlov fra Hedeselskabet at overgå til det da nyoprettede Statens Landvindingsudvalg som denne virksomheds daglige leder.

I årene fra 1941, til han i 1961 søgte og fik sin afsked, varetog han det betydningsfulde og krævende arbejde i Landvindingsudvalget med en aldrig svigtende interesse og grundighed. Ud over landet blev der gennem disse år iværksat og gennemført over 1250 forskellige landvindingsarbejder for godt 161 mill. kr. og omfattende henimod 130.000 ha, og disse arbejder måtte i virkeligheden alle, som regel indtil flere gange, gennem hans hænder og vurderes af ham. Det vil ikke undre, at han i disse år udførte et meget stort og opslit-

dende arbejde, så det blev en uhyre lettelse for ham, da han i 1961 kunne søge og få bevilget sin afsked.

De mange, der ud over landet kom i forbindelse med ham, vil erindre civilingeniør Steenstrup som en stilfærdig og pligtopfyldende mand, om hvem der stod respekt og anerkendelse. En helt anden kreds vil også savne ham, de, der blev hans venner blandt jægere og naturvenner. I alle årene fra han var ganske ung, hentede han sin hvile og glæde ved et friluftsliv som jæger, hvor navnlig de unge års jagtglæder i hedeegnene gav ham rige minder.

Han efterlader sig hustru, 3 døtre og 2 sønner. H. S.

Canadiske forsøgsresultater for merudbytte ved lævirkning

De canadiske ledere af forsøgsstationen i Beaverlodge i Alberta, Robert E. Harris og Alfred C. Carder, har udsendt en pjece, hvis formål er at agitere for plantning af læhegn. Pjecen er illustreret og når at bringe en mængde ting på de 22 sider, den omfatter. Den uddeles gratis fra landbrugsministeriet i Ottawa.

Det hedder ganske enkelt, stærkt fremhævet på første tekstside: »Plant læhegn, fordi læhegn betaler sig.« Derefter nævnes følgende detaljerede enkelt-heder om fordelene ved læhegn.

- 1) Forøger hvedeudbyttet pr. ha med 27-50 kg.
- 2) Forøger udegående kvægs tilvækst med ca. 16 kg kød i milde vintre.
- 3) I strenge vintre reduceres kvægets vægttab med ca. 4,5 kg kød.
- 4) Forøger grønsagernes afkastning.
- 5) Mindre omkostninger ved opvarmning af landbrugets bygninger.
- 6) Læhegn forsinker vinden og tvinger den til vejrs.
- 7) Den nedsatte vindstyrke bevarer fugtigheden og medfører mindre beskadigelser ved slid på afgrøderne.
- 8) Den nedsatte vindstyrke bag læhegn formindsker jorderosionen og forhøjer lufttemperaturen.

Herudover nævnes en række andre forhold, der taler til fordel for plantning af læhegn og nærmere uddyber de foranstående enkelte forhold. Det angives således, at rigtige læhegn kan nedsætte evaporationen, d. v. s. fordampning fra jordoverfladen og afgrødernes forbrug af vand i vækstperioden, med indtil 35 %, d. v. s. i Canada det samme som den vandmængde, der skal til for at producere ca. 800 kg hvede mere på en ha.

Beretningen tillægger det også meget stor betydning, at læbælterne samler sneen i vintermånederne, så — som vi siger det i Danmark — hver mand beholder sin sne på egne marker, hvorved disse beskyttes mod for tidlig udtør-

ring i forårsmånederne. For at opnå den største virkning anføres, at læhegnene må gennemføres som fællesopgaver i de forskellige lokaliteter. Det nævnes også, at man i Alberta, der som bekendt ligger i det store sletteland, beskytter hovedvejene mod sand- og snedriver ved at plante flerrækkede læhegn i 50-75 meters afstand fra vejene. Som en almindelig regel ved plantning af disse flerrækkede læbælter anbefales det at plante med mindst 1,5 meter mere mellem rækkerne end bredden af det maskineri, man tænker sig at renholde hegnene med. Drejer det sig om højt voksende egentlige træer, må der ikke være mindre end 4 meter mellem rækkerne. Til underlæ anses caragana for bedst; yderst.

Forsøgsstationen har erfaring for, at lævirkningen har betydning i indtil 30 gange hegnets højde ud i læsiden. Da det tilstræbes at nå en højde på 10-15 meters højde, anbefales det at plante læet med en indbyrdes afstand på 250-300 meter, men der regnes også her med, at læbælter med 3 rækker planter er ca. 18 meter brede. Det vil forstås, at arealforholdene i Alberta er anderledes end i Danmark, og at man ikke kan drage direkte sammenligning.

I få ord ...

Hedeselskabets kontor i Brovst under Mose- og Engafdelingen startede den 1. oktober for 25 år siden. I tiden siden er der fra kontoret planlagt og gennemført grundforbedringsarbejder omfattende i alt 14.700 ha til en samlet bekostning af ca. 20 mill. kr.

Kontoret har siden oprettelsen været ledet af *Th. Mogensen*, der kom til Brovst fra Hedeselskabets kontor i Hjørring. I 1960 blev filialkontoret i Brovst omdannet til distriktskontor og *Th. Mogensen* udnævnt til distriktsbestyrer, således at kontorerne i Hjørring og Dybvad blev filialer.

Skovrider *S. Grosen*, Hedeselskabet, Hørbylunde ved Funder, er afløst som formand for Foreningen af danske Forstkandidater af afdelingsleder ved Statens forstlige Forsøgsvæsen, dr. agro *A. Yde-Andersen*.

A/S Dover plantage i Thisted amt har på sin generalforsamling vedtaget at udbetale 5% i udbytte efter et driftoverskud på 11.631 kr. Status balancerer med 356.862 kr. Plantagen er på »600 td. bygsædeland« og opført til en værdi af 262.000 kr. Aktiekapitalen er på 102.900 kr. Selskabets formand, amtsrådsmedlem *Sigurd Yde*, Dover Vestergård, talte ved mødet smukke mindeord om selskabets mangeårige formand, *Edv. M. Nielsen*, Dover, der var afgået ved døden.

A/S Bjørslev plantage på 496 ha ved Kibæk udbetaler i år 10% i udbytte. Aktiekapitalen er på 120.000 kr.

Fra *Harrild hede* mellem Fasterholt og Ejstrupholm har Statsskovvæsenet i år eksporteret ca. 1000 m³ lyng til Tyskland til brug ved kystsikring, fortæller *Vejle Amts Folkeblad*.

A/S Sdr. Omme plantage har holdt generalforsamling på Sdr. Omme Kro under ledelse af formanden, amtmænd *A. M. Wamberg*, Vejle. Driftsregnskabet viste et overskud på 19.237 kr. med en balance på 157.951 kr. Status balancerede med 224.267 kr. Skovrider *Bundesen*, Grindsted, oplyste, at der i årets løb var skovet 1222 m³ træ i plantagen, deraf 109 m³ som tømmer og 685 m³ som spånpladetræ. Årets hugst har været den hidtil største. I det parti af skoven, der brændte i 1967, er i alt 41,6 ha tilplantet, så der nu kun mangler 9,5 ha. Til bestyrelsen genvalgtes gårdejer *Ole Dejgaard*, Jullingsholm.

A/S Steen Blicher holdt den 4. oktober generalforsamling i Viborg. Selskabets direktør, *B. Steenstrup*, meddelte bl. a., at man i årets løb havde solgt *Branths plantage* i Ørre på 114 ha for 230.000 kr. til skytte *H. O. Petersen*, Haderup.

A/S Steen Blicher, der fortsat ejer 1198 ha, og hvis aktiekapital er på 100.000 kr., udbetaler i år 6 % i udbytte.

Naturparker og turister

De svenske turistforeninger meddeler, at 1969 har sat ny rekord for tilstrømning til de nordsvenske naturparker, der er Europas største. Det ser ud til, at »fritidsfolket mere end nogen sinde søger rekreation i vildmark og urørt natur«. Af indberetninger til naturparkernes ledelse fremgår det, at der på campingpladser og hvilesteder er efterladt og opsamlet så store mængder af efterladenskaber i form af madpapir, flasker, konserverdåser og lignende, at der må foretages noget særligt med henblik på fremtiden, for at man ikke i disse områder engang i tiden også vil finde alle tiders største affaldsdynger.

Det sønderjydske 50-års jubilæum

A/S Plantningsselskabet Sønderjyllands jubilæumsdag indlededes med en ganske kort generalforsamling, hvor en række detaljer om årets forløb blev oplyst. I 9 af plantagerne var skovet i alt 2154 m³. Træsalget havde brutto givet 163.800 kr., juletræssalget 45.800 kr. og pyntegrønt 10.200 kr., hvorefter de 1000 ha plantager i alt i 1968-69 havde givet et nettooverskud på 63.000 kr. Planteskolen havde haft et salg på 872.500 kr. Driftsregnskabet balancerede med 1.200.000 kr., hvorefter der var 52.400 kr. til disposition. Dispositionsfondens udgør pr. 1. april 1969 1.200.000 kr. Status balancerede med 1.574.000 kr. Plantageejendommene er bogført til 518.000 kr., men ejendomsvurderingen er i alt 1.514.000 kr. Herudover er de nye planteskolebygninger bogført til 428.000 kr. Alle ejendomme er gældfrie. Som sædvanligt udbetales intet udbytte.

Til bestyrelsen genvalgtes direktør *Fr. Heick* og fhv. højesteretsdommer *Heise*.

Dagen fik et meget festligt forløb. Ved receptionen på Aablings hotel modtog formanden, bankdirektør *J. J. Paulsen*, Tønder, på selskabets vegne en stor kreds af gratulanter, der alle hyldede selskabets indsats igennem de 50 år for plantningssagen i Sønderjylland. Dagen efter festedes der for selskabets medarbejdere ved en sammenkomst, hvori godt 100 deltog.

Jubilæet gav i udstrakt grad anledning til omtale ud over landet.

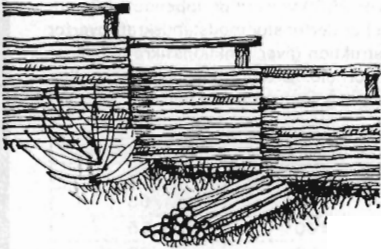
Bemærkelsesværdigt var en udsendelse fra Venstres Pressebureau, hvori man benyttede anledningen til at pege på, hvor samfundsnyttigt det er at gennemføre langtidspaner for læplantning. Her havde A/S Plantningsselskabet Sønderjylland og Hedeselskabet i samarbejde vist vejen.

AKTIESELSKABET
NORDISK BRANDFORSIKRING

ALLE ARTER FORSIKRINGER

Grønningen 25 ★ København

FÆRDIGE RAFTEHEGN OG HEGNSMATERIALER

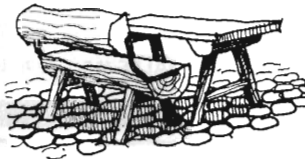

Tal med Hedeselskabet om hegn. Vi har mange forskellige typer »klar til opstilling raftehegn« + de populære EGE-HEGN, EGE-HAVEMØBLER og EGE-BROLÆGNINGSKLODSE.

Husk også Hedeselskabets TRÆKULSBRIKETER og TRÆKUL til barbecues, haveovne og grill.

HEDSELSKABET
BRANDE
TLF. (07) *18 10 88

Gælder det hegn – så er det nu. – Efteråret er det helt rigtige tidspunkt for hegnsarbejde. Hedeselskabets hegn glider smukt og naturligt ind i omgivelserne og giver læ for planter og buske. – Som ramme om »STUEN I HAVEN« er Hedeselskabets hegn helt ideelt – det skaber lun og ugenert hygge.

Desuden har vi alle tænkelige materialer, dersom De selv ønsker at bygge Deres raftehegn. Rekvirér vore brochurer over færdige hegn, raftehegnsmaterialer og hegnstips til selvbyggere.

Træplanter til have og kirkegård, mark og skov.
Plantegræs.

Lomborgs Planteskole

Granhøj v. Aalborg
Tlf. 12 01 01 Tlf. 13 40 40

Stort faveillustreret katalog sendes gratis på forlangende

Betonvarer og Iso-dæk
Lecablokke og -mursten
Mørtel, sten og grus

A/S MARIUS ØDUM

Randers . Telf. (064) 2 04 00

Betonvarer efter
Ingenlørforeningens normer

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telefon 12 10 55 (kaldenr. 08)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Rødkjærsgro Cementvarefabrik v. J. T. Birk

Telefon Rødkjærsgro (06 - 65 91 11) 14

FORLANG TILBUD

Fører kun Δ mærkede varer

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres på lager

Frøviscentret

HUNSBALLE

Telf. Holstebro (074) 2 05 33

Frøavl og frøhandel

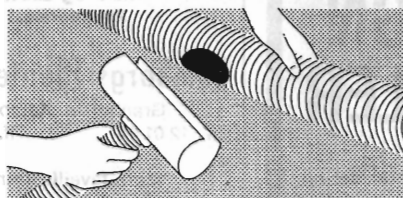
Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. a. Alle størrelser i drænrør leveres
Telefon Viborg (06) 62 13 30

AALBORG
AKVAVIT

DRÆN-RØR

HANDELS- OG INGENIØRFIRMA

BRAGE

MICHELSEN

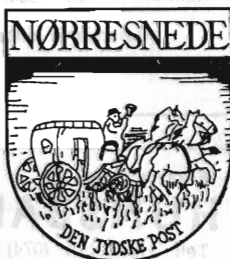
EFFEKTIVE, FUNKTIONSSIKRE DRÆNRØR MED »VORTER«

TARKETT P.V.C.-rør er en revolutionerende nyskabelse og har allerede vundet stærk udbredelse. Drænrørene er fremstillet i slagfast, frostsikker hård P.V.C., og har 17 cm² vandtagningsareal på 1000 slidser, fordelt over 250 »vorter« pr. løbende m. Drænrørene er korrugeret og har derfor stor modstandskraft overfor tryk. Den fleksible konstruktion giver funktionssikre ledninger under de vanskeligste forhold. Drænrørene leveres i ruller. Længde pr. rulle, diameter og vægt er anført her:

YDRE DIAMETER mm	LÆNGDE/RULLE m	VÆGT/RULLE kg
50 (2")	300	53
90 (3")	150	63
110 (4")	100	55
160 (6")	50	60
225 (9")	6	

INDHENT TILBUD.

TARKETT P.V.C.-RØR EN GROS . RUNDHØJALLE 135 . 8270 HØJBJERG . TLF. ARHUS 06-2710 44

NR. SNEDE BETON- og CEMENTVAREFABRIK

▲ nr. 192 K. (K betyder frivillig kontinuerlig kontrol)

Alt i betonvarer!

Specialitet: GT rør, 1 m og 2 m længder.

STORT UDVALG I LANDBRUGSRØR m. og u. FALS

Bygge- og fundablokke samt havefliser

TELF. 77 10 93

Lørdag LUKKET

General Motors

General Motors automobiler

Lager af gode, brugte vogne. Lager af reservedele og tilbehør.

Stort autoværksted

Malerværksted

Diesel autoelektrisk afdeling

PETER HENRIKSEN VIBORG

Dumpen 12-14 . Telefon (06) 62 34 77

Skovtjære 123 S Skovtjære 123 M

er to helt nye Diana-beskyttelsesmidler mod vildt- og muse-skader.

123 S kan fortyndes med vand til sprøjtemiddel

123 M er tilsat mekaniske beskyttelsesmidler og kan kun anvendes som smøremiddel.

Begge midler er uden skadevirkninger for planterne og kan derfor bruges tidligt på sæsonen.

Priser pr. kg 2,10-3,60 alt efter kvantum.

Nærmere oplysninger og bestillinger til:

**SKOVRIDER
TAGE HANSEN
4840 Nr. Alslev**

Tlf. (03) 83 44 96
(bedst inden 8,30 og efter 18,00)

Stenvad Cementstøberi

Tlf. Stenvad (063 - 8 24 11) 6

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør
ALTID LEVERINGSDYGTIG

Sine forsikringer tegner man i

NORDISK ULYKKE

Grønningen 17 - København K

Telefon Min. 81 11

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

ved C. M. Christiansen . Århus
Telefon: Ellidshøj (08 - 11 93 11) 4
og Århus (06) 12 76 33

Fabrikation af
jordbrugskalk og
foderkridtmel

Elementbroer - Jernbetonspunsplanker

Specielle emner efter opgave Alt i betonvarer efter D. S. 400
Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 07 32 16 00
Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 07 17 12 14

A/S N. SKYTTE

flagstænger i alle længder

leveres færdige, hølvede og pudsede, lige til at male samt forsynet med hånddrejet knop og varmforzinket skødeklamp.

Behandlet enten med farveløs »Goriol« eller TRYK-impregneret.

Rekvirer venligst brochure med priser.

engsko kvoernsten

STRØMMEN RANDERS TLF. (06) 42 99 99

MARKVANDING

DANREGN

SPECIALFIRMA · FORLANG TILBUD
BRANDE · TLF. 07-18 0755*

A/s De forenede Teglværker

EGERNSUND - TELF. GRAASTEN 51713 og 51714
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

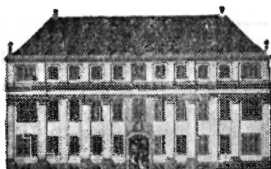
Generations tillid ...

... det bedste fundament
for en moderne bank

DEN DANSKE PROVINSBANK

AARHUS . ODENSE . AALBORG . KØBENHAVN

Den almindelige Brandforsikring
for Landhøngninger, oprettet ved kongelig Anordning
af 1792

Brandforsikrer Bygninger
- herdige og under Udførelse -
med fast Inventar

HOVEDKONTOR:
STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.
C.: 1100

FYENS
LANDMANDSBANK
ODENSE

Vestergade 33 - Telefon (09) 11 46 11

Åben 9.30-12.30 og 14-16, lørdag 9.30-12.30
Fredag til kl. 17. Udfører alle bankforretninger

HUSK AT MELDE FLYTNING til postvæsenet!

Bjerringbro
Cementvarefabrik

Telefon Gentofte 938
Bjerringbro (06) 08 11 11

Alle Δ mærkede rør
imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

PETERSEN &
PEDERSEN

VIBORG

Telefon (06) 62 62 88

ALT I ELEKTRICITET

Skive
Cementstøberi

Knud Østergaard
Telefon (075 1) 921

NORMRØR
med garantimærket Δ
Imprægnering Brøndrør

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62 og
Fiskerihavnen

CLOC

PINDSTRUP SPHAGNUM (tørvestrøelse)

Leveres i baller i den anerkendte størrelse i kvaliteterne

- FIN – MELLEMFIN – GROV – samt kvaliteten
- LØS, USORTERET

Desuden leveres kvaliteten

- FIN TØRVESTRØELSE (sphagnum) i 430 liters poser og 200 liters poser

Forhandlere overalt i landet.

PINDSTRUP MOSEBRUG A/S

8964 Pindstrup . Tlf. (06) 39 61 00

Sparekassen Sjælland

Aktieselskabet
L. HAMMERICH & CO.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Telf. 12 71 55 (3 lin.)
Århus

Sparekassen

for

Svendborg og Omegn

SKOVPLANTER – LÆPLANTER – HAVEPLANTER

SKÆRBÆK PLANTESKOLE

Skærbæk . Telefon (047) 5 12 50 *

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter.

Plantekatalog tilsendes gerne på forlangende.

GRØNTØRRING

Med henblik på tegning af grønfoderarealer til grøntørrestation, som Shell Farm A/S etablerer ved Tjele til sæsonen 1970, indbyder vi herved interesserede landmænd, hvis arealer ligger indenfor en vejafstand af ca. 25 km fra Tjele, til ORIENTERENDE MØDE I VIBORGHALLEN
onsdag den 19. november 1969 kl. 13,30 præcis.

MØDEPROGRAM: Velkomst og orientering om Shell Farm A/S ved direktør, cand. agro. Jørgen Ohnemuss. – Foredrag: »Grønfoderdyrkning til kunsttørring« ved græsmarkskonsulent, cand. agro B. R. Bentholt, Bjerringbro.
Kaffebord. – Landbrugsfilm.

SHELL FARM A/S
TJELE

HOMELITE

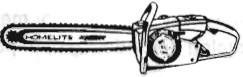
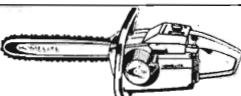

simpelthen saven- klar til at bide i selv det hårdeste træ

Der er bid i HOMELITE – verdens mest købte kædesav, fordi den er verdens bedste... og billigste.

Med Homelite er det en let sag at klare hårdt træ og tungt arbejde. Den ligger godt i hånden og er let at håndtere i alle arbejdsstillinger – det betyder også, at Homelite går helt og effektivt i bund. I Homelite-70 programmet finder De også den sensationelle XL-MINI-nyhed, der gennem 3 års intenst forsøgsarbejde er blevet udviklet til en endnu mere kompakt og endnu lettere sav, der ligefrem udstråler fortættet kraft.

HOMELITE – bid og effekt... og mindre vægt

Alle priser incl. moms

	HOMELITE XL-12 kr. 1240.-
	Super XL-12 automatic kr. 1600.-
	HOMELITE XL-mini kr. 1680.-
	HOMELITE 122-E kr. 1930.-
	HOMELITE 913-E kr. 2200.-
	HOMELITE 2000-E kr. 2750.-
	HOMELITE Busk-rydder kr. 1744.-

IMPORTØR:
Aarhus Motor
Compagni A/S
Sølystgården
8250 Egaa
Tlf. (06) 22 08 33

FORHANDLERE: **JYLLAND:** Arden: Shell Service v/Th. Andersen (08) 56 10 64. – **Bjerringbro:** Instrumentsliberiet v/Nielsen & Petersen (06) 68 12 83. – **Brabrand:** A. Due Andersen, Engdalsvej 97, (06) 26 08 27. – **Farre:** Holger Knudsen, Skolegade, (05) 73 31 38. – **Frederikshavn:** Fa. P. Conradsen, Tordenskjoldsgade 17, (08) 42 09 00. – **Frøstrup:** Chr. P. Larsen (0791) 97. – **Hobro:** DIFA-Isenkram, Hobro Værktøjsmagasin, (08) 52 05 66. – **Horsens:** Lago Nørregaard Isenkram, Smedegade 24, (05) 62 53 62. – **Kolding:** Maskinhandler Ingvard Madsen, Nørre Bjert, (05) 56 51 66. – **Randers:** Brdr. Floor, Østervold 10-12, (06) 42 68 88. Vorbecks Tømmerhandel A/S, Sdr. Boulevard, (06) 42 05 55. – **Ry:** Jens Sørensen, Skanderborgvej 18, (06) 89 15 82. – **Sevel:** Sevel Autoværksted v/Hylleberg & Nielsen (07) 44 80 20. – **Silkeborg:** Jern- og Stålgården, Nygade, (06) 82 07 00. – **Skørping:** J. E. Møller, Fræer, (08) 39 60 36. – **Sønderborg:** Axel Thomsen, Sundmarksvej 52, (044) 2 22 71. – **Vejle:** Henning Hansen, Ibæk Strandvej, (05) 82 47 11. – **Aabenraa:** Andreas Petersen, Store Torv 1, (046) 2 32 21. – **Aalborg:** V. Sørensen, Jyllandsgade 26, (08) 13 55 77. – **Aarhus:** Aarhus Mørtel-Compagni A/S, Nordhavnen, Aarhus C, (06) 12 20 11. – **FYN:** Ferritslev: Ingeniør N. E. Ringsted, Hellerup Hovedbygning, (09) 98 14 38. – **Odense:** Fa. I. M. Nielsen, Rødegårdsvej 199, (09) 12 04 39. Kaj Petersen, Sct. Jørgensgade, (09) 12 79 72. – **Svendborg:** Hans Knudsen A/S, Øster Havnevej 5, (09) 21 34 43. – **SJÆLLAND:** Glostrup: Pilvard, Hovedvejen 38, (01) 96 14 24. – **Greve Strand:** Fa. Thyge Pedersen, Mosede Strandvej 4, (01) 90 12 03. – **Helsingø:** Mekaniker John Rasmussen, Østergade, (03-295) 171. – **Holbæk:** Vibergs Landbrugsmaskiner, Faugård, (03) 43 30 82. – **Hvidovre:** Børge Palby, Bjergagervej 20, (01) 78 13 93. – **Ishøj:** Kronebyg, Industrivangen, (01) 73 12 53. – **Karlsunde:** Per Bech, Langagergård, (01) 90 21 99. – **Taastrup:** Taastrup ny Tømmerhandel, Roskildevej 44, (01) 99 04 72. – **Vordingborg:** Laurits Lund, Algade 17, (03-775) 741.